

Osztályozás

Az ismeretterületek osztályozási rendszere.
Az I. tervszakasz eredményei és tapasztalatai.

DAHLBERG, I.: Ordnungssystem der Wissensgebiete. Ergebnisse und Erfahrungen aus Projektphase I. = DK Mitteilungen, 17.k. 3.sz. 1973. máj. p.9-12.

Az NSZK-ban 1970 óta ^{1/1} egy új egyetemes osztályozási rendszer kialakításával foglalkoznak. Ennek igénye az ETO megreformálásával kapcsolatban merült fel. A munka mintegy elvi alapvetéseként írta meg DAHLBERG 1973 elején "Az ismeretek egyetemes osztályozásának alapjai" című itt ismertetett monográfiáját. Ebben az ismeretterületek /pl. áramlástan, műszerezés, genetika/ fogalmaiból alkotott osztályoknak ki-tüntetett rendező szerepet szán. Első lépésként 1972-1973-ban olyan tezaurusz készítéséhez fogtak hozzá, mely tartalmazza az összes ismeretterület megnevezését. Egy további szakaszban erre támaszkodva alakítanak ki azokat a területcsoportokat, melyek az új egyetemes osztályozás főosztályai lennének. A tezaurusz alkalmas segédesszék lenne a területi felosztások makro- és mikroszerkezetének kialakításához. Az I. tervszakaszban befejeződött a fogalmak gyűjtése. Elsősorban nem a meglévő osztályozási rendszerekből, hanem a mindennapos nyelvhasználatból és 12 alapvető kézikönyv név- és tárgymutatójából indultak ki. A munkát számítógépes segédlettel, a DGD közreműködésével végezték. A megnevezéseket 39 átfogóbb szakcsoportba sorolták, a kapott több mint 5600 megnevezésről betűrendes és permutált jegyzékek készültek. A válogatás során kiderült, hogy a morfológiailag jellegzetes megnevezések /pl. a -logia, -fia, -zat stb. végződésű szavak/ nem mindegyike jelent ismeretterületet. Foglalkoztak a prekombinált megnevezéseken belüli elemek szerepével is. Kiderült, hogy az összetett tudomány- és ismeretterületi megnevezésekben a tárgyi alkotó túlnyomórészt alacsony hierarchiaszintű /pl. baktériumkémia/, a tevékenységi alkotó viszont magas /pl. folyamatszervezés/. A szakcsoportonkénti fogalmak száma rendkívül eltérő: a legtöbb ismeretterületi megnevezést a gazdaságtan, orvostudomány és a mezőgazdaság tartalmazta, a legkevesebbet a harcászat, formális logika és a jövő kutatás. A minőségi elemzés szerint a legtöbb /3300/ megnevezés tárgy + terület összetételű /pl. talajgenetika/; ezt követi a jelző + terület összetétel /pl. biokibernetika, analitikus kémia/ kb. 1180 megnevezéssel; a harmadik csoportot /kb. 300/ az adott nyelvre jellemző összetett fogalmak alkotják /pl. chemische Technologie des Wassers/; az utolsó legkisebb csoport-

ba /kb. 820/ a klasszikus területmegnevezések tartoznak /pl. akusztika/. A szakosodás következtében az első csoport fogalmainak száma növekszik. Az osztályozás tartóssága érdekében nem ezeket a prekombinációkat, hanem fazettákat kell majd használni. A fazetták alapján kiemelhetők a tárgyi alkotók, és a fennmaradó területfogalmakat vitatják meg szakemberekkel. Felmerült a megnevezések jelzetelésének kérdése is, amivel a szinonim megnevezésekből származó nézetkülönbségeket áthidalhatnák /pl. NDK: Ökonomie, NSZK: Wirtschaft/. Mindez már a II. tervezszakas feladata lesz. Akkor kerül sor az egyes területekhez tartozó fogalmak összegyűjtésére és a relációk kidolgozására. DAHLBERG véleménye szerint a tudományterületek fogalomanyagát már ebben a formájában is felhasználhatnák az UNISIST-programban készülő "Subject-field Reference Code"-hoz /Tárgyköri Tájékoztató Kód/. A készülő osztályozás a gazdasági tervezés segédeszköze is lehetne, nem beszélve a könyvtári és információs rendszerek igényeiről. A szerző egyben annak szükségességét is hangsúlyozza, hogy ezt a munkát - az összehasonlítás kedvéért azonos módszerrel - más nyelveken is el kellene végezni /2/. A teljes anyag kikölcsönözhető /3/. A magyarországi tezauruszkutatás és -készítés jelenlegi szakaszában mindenesetre nagy jelentősége lenne egy ilyen anyagnak.

Ungváry Rudolf

o.

- /1/ Deutsche Bibliothekskonferenz. Studiengruppe: Gutachten zur Frage einer Einheitsklassifikation für die Bibliotheken der Bundesrepublik Deutschland /Az NSZK könyvtáraiban bevezetendő egységes osztályozási rendszerre vonatkozó szakvélemény/, Berlin: Deutscher Buchereiverband. Arbeitsstelle für Büchereiwesen, 1972. 152 p. Bibliotheksdienst, Beiheft 78/79.
- /2/ Hasonló munka folyik jelenleg a marylandi egyetemen, ahol jelzett és természetes nyelvű deskriptorszótárt készítenek az ismeret- és tudományterületet jelentő fogalmakról, hogy majd velük "enciklopédikusan" feldolgozhatók és indexelhetők az egyes területekhez tartozó különféle közleményt.
- /3/ DAHLBERG, I.: Projekt Ordnungssystem der Wissensgebiete. Phase I: Materialsammlung. Abschlussbericht und Printouts, Frankfurt: DGD 1973. 24+205 p. /A ZDOK-tól kölcsönözhető, kereskedelmi forgalomba nem kerül./